

FC **DRUM** CATALÀ PER LA **PAU**

MARC CONCEPTUAL

**Menys
violències,
més justícia
global**

*Document aprovat pel Grup
de Treball del Consell Català
de Foment de la Pau*

(SETEMBRE 2023)

SUMARI

Introducció	3
Què entenem per pau?	5
Raons per a una nova agenda internacional de pau	8
Raons i oportunitats per a una política pública de pau a Catalunya	14
Un pla país de foment de la pau	17
Relació de possibles eixos temàtics del Fòrum Català per la Pau	19

INTRODUCCIÓ

Catalunya té una llarga tradició de fomentar la pau, tant a nivell internacional com a casa nostra. Fruit d'aquesta tradició, i de l'empenta i reivindicació social, l'any 2003 el Parlament va aprovar la Llei de Foment de la Pau¹, una norma innovadora a nivell internacional que compromet les institucions catalanes a treballar per la pau, tant en països en conflicte com a Catalunya. La llei descriu que "Els ciutadans de Catalunya s'han manifestat molt sovint a favor de la pau i la solidaritat internacional. Des d'expressions de solidaritat concretes en molts conflictes i crisis, fins a la pràctica d'opcions per la pau, com l'objecció de consciència al servei militar, la insubmissió o l'objecció fiscal, entre altres."

La Llei de Foment de la Pau estableix la creació d'un òrgan consultiu del Govern, el **Consell Català de Foment de la Pau**², que reuneix un ampli –malgrat que incomplet– ventall d'actors representatius de la societat compromesos amb el foment de la pau. L'any 2007 el **Govern** va crear l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans, una estructura governamental amb la missió de desenvolupar polítiques públiques

de foment de la pau³ i de promoció dels drets humans. Al mateix any, el **Parlament de Catalunya** va aprovar la Llei de creació de l'Institut Català Internacional per la Pau, una entitat pública però independent⁴. En paral·lel, el Parlament ha legislat i el Govern ha impulsat iniciatives des de diferents departaments (com ara de Drets socials, Educació, Justícia, Interior, Igualtat i Feminismes i Territori) per promoure conceptes i pràctiques recollides a la Llei de Foment de la Pau com el benestar social i ambiental, la cohesió i la convivència, el diàleg, i la mediació a la societat catalana.

Per la seva banda, diversos municipis i altres **ens locals** de Catalunya han impulsat i s'han vinculat a iniciatives de foment de la pau, com ara el projecte **Ciutats Defensores dels Drets Humans**, la **Xarxa d'Alcaldes i Alcaldesses per la Pau**, l'**Associació Internacional de Ciutats Educadores** i la **Xarxa d'Espais de Memòria Democràtica**⁵. El Fons Català de Cooperació agrupa 310 socis⁶ de Catalunya amb un propòsit que inclou "el foment de la pau, la justícia, la igualtat i l'equitat en les relacions entre persones,

---

¹ **Llei 21/2003**, de 4 de juliol, de Foment de la Pau.

² És un òrgan consultiu i de participació de la societat de Catalunya per al foment de la pau en les activitats de l'Administració de la Generalitat i dels ens locals. **Mandat i funcions**.

³ Vegeu:

Pla d'Acció 2008-2010. Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans.

Pigrau, Antoni. "El desenvolupament d'una política pública de foment de la pau a Catalunya", 2009. Materials de Pau i Drets Humans 12. Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans,

⁴ **Llei 14/2007**, de 5 de desembre, de creació de l'Institut Català Internacional per la Pau, el qual té la finalitat de promoure la cultura de la pau en la societat catalana i en l'àmbit internacional, i fer que Catalunya tingui un paper actiu com a agent de pau al món.

⁵ La Xarxa agrupa un conjunt d'indrets que constitueixen el patrimoni memorial, tangible i intangible, representatiu de la lluita i els conflictes per aconseguir els drets i les llibertats democràtiques, des de la proclamació de la Segona República fins a la transició democràtica, i que articulen una voluntat comuna perquè es recuperin, es conservin i difonguin.

⁶ Són socis del Fons Català de Cooperació: 290 ajuntaments, 14 consells comarcals, quatre diputacions, una Entitat Municipal Descentralitzada i una Àrea Metropolitana.

pobles, cultures, nacions i estats". La ciutat de Barcelona s'ha implicat en diverses iniciatives solidàries, entre les que destaquen els agermanaments amb Sarajevo durant la Guerra dels Balcans i, més recentment, amb Kíev davant la invasió russa.

En paral·lel als desenvolupaments normatius i als compromisos institucionals de la Generalitat, el Parlament i els ens locals, les **organitzacions de la societat civil** han sabut promoure una consciència ciutadana i un compromís amb el foment de la pau, tant a través d'actuacions concretes com a través de mobilitzacions socials en contra de l'OTAN, les guerres i de situacions de repressió política, o amb campanyes a favor de desmilitaritzar l'educació o prohibir les bombes de dispersió. Aquests darrers anys destaquen les manifestacions per acollir a persones refugiades i la denúncia i solidaritat amb persones que posen en risc la vida en creuar el Mediterrani. Amb l'acollida de persones refugiades i exiliades de països en guerra o que viuen sota un estat dictatorial, la societat catalana crea nous vincles i noves oportunitats d'incidir en aquests contextos de fragilitat. El jovent ha participat en iniciatives socials de sensibilització en contra del canvi climàtic. Alhora, la majoria d'universitats catalanes han creat cursos de grau i de postgrau així com projectes de recerca vinculats al foment de la pau, els drets

humans i la democràcia. Caldria destacar també l'aposta personal d'un nombre important de periodistes, corresponsals i analistes en contextos de conflictes armats, així com el compromís en la difusió dels valors de la pau d'un nombre important de persones i institucions de l'àmbit de la cultura⁷.

En definitiva, podem afirmar que a Catalunya hi ha un ric ecosistema social, institucional, acadèmic i cultural compromès amb els valors i la cultura de la pau⁸.

Amb tot, al llarg dels darrers anys hem vist com les dinàmiques socials, polítiques, econòmiques i culturals han canviat significativament, i s'han generat nous reptes de convivència, drets humans, igualtat i democràcia arreu del món i a casa nostra.

En aquest context, el Consell Català de Foment de la Pau ha impulsat el Fòrum Català per la Pau⁹, un procés participatiu d'anàlisi i reflexió per reforçar la política pública de pau catalana, així com les agendes i les capacitats d'incidència social i política de les organitzacions socials.

Aquest document ofereix un marc d'anàlisi per orientar el primer d'aquests dos objectius del Consell Català de Foment de la Pau.

---

⁷ Centres de pensament crític com el CCCB; festivals musicals com el Cruïlla o Perifèria, i de cinema com el Festival Impacte; fundacions privades com la Fundació Pau Casals; crides internacionals com l'Humoràlia d'humor i drets humans de Lleida. Per altra banda, Casa Amèrica Catalunya –amb més de cent anys d'història– i Casa Àsia fan de pont cultural, social i polític entre Catalunya i altres continents.

---

⁸ La resolució 53/243 de l'Assemblea General de les Nacions Unides defineix la cultura de pau com un "conjunt de valors, actituds, costums, comportaments i modes de vida que rebutgen la violència i prevenen els conflictes, incidint en les seves arrels mitjançant l'educació, el diàleg i la cooperació entre individus, grups i Estats".

---

⁹ Decisió de la reunió plenària del Consell Català de Foment de la Pau, 10 de maig de 2023.

---

⁷ Centres de pensament crític com el CCCB; festivals musicals com el Cruïlla o Perifèria, i de cinema com el Festival Impacte; fundacions privades com la Fundació Pau Casals; crides internacionals com l'Humoràlia d'humor i drets humans de Lleida. Per altra banda, Casa Amèrica Catalunya –amb més de cent anys d'història– i Casa Àsia fan de pont cultural, social i polític entre Catalunya i altres continents.

---

⁸ La resolució 53/243 de l'Assemblea General de les Nacions Unides defineix la cultura de pau com un "conjunt de valors, actituds, costums, comportaments i modes de vida que rebutgen la violència i prevenen els conflictes, incidint en les seves arrels mitjançant l'educació, el diàleg i la cooperació entre individus, grups i Estats".

---

⁹ Decisió de la reunió plenària del Consell Català de Foment de la Pau, 10 de maig de 2023.

QUÈ ENTENEM PER PAU?

En l'imaginari col·lectiu tendim a associar pau amb l'absència de guerres. Per això, els acords de pau simbolitzen la transició de la confrontació armada a una situació on les diferències polítiques s'haurien de poder resoldre sense l'ús de la força. Però la pau no és l'absència de la guerra, sinó l'absència de violències. En aquest sentit, des de la investigació per la pau es descriuen tres tipus de violències¹⁰:

LA VIOLÈNCIA DIRECTA, que és la confrontació física, armada. És la violència més visible, que permet identificar clarament agressor i víctima.

LA VIOLÈNCIA ESTRUCTURAL, que són les condicions socials i econòmiques que generen desigualtat i, per tant, alimenten la violència directa. Per exemple la fam, la pobresa, el sistema patriarcal. Les conseqüències afecten molta més persones que la violència directa.

LA VIOLÈNCIA CULTURAL, que és l'imaginari que normalitza l'existència de la violència estructural i, en ocasions, pot arribar a justificar la violència directa.

L'investigador Johan Galtung va anomenar l'absència de violència directa com a **pau negativa** (també li podríem dir pau "acotada"). És una fita prou important, però insuficient. La **pau positiva** (o "integral") requereix de justícia social i d'una cultura de pau fonamentada en els drets humans universals. Altres activistes i investigadors mencionen també la rellevància de la pau interior, a nivell personal, per fer front a les múltiples violències exteriors.

¹⁰ Galtung, Johan. "Violence, Peace, and Peace Research", a *Journal of Peace Research*, 6 (3) 167-191, 1969.

La violència no és inherent a l'ésser humà¹¹. A tot el món hi ha casos de societats que han desenvolupat una cultura de pau que exclou l'ús de la violència per resoldre les diferències, i que ofereixen les condicions d'igualtat necessàries per la convivència¹². La violència estructural és el resultat d'un sistema econòmic i polític injust que afavoreix uns determinats interessos –unes relacions de poder– en contra dels drets del conjunt de la ciutadania. El repte, per tant, és deconstruir els imaginaris, desemascarar els interessos i canviar les estructures que alimenten la violència¹³.

La Llei de Foment de la Pau beu esmenta tant les tasques per a contribuir a posar fi a les confrontacions armades, com la feina a fer per millorar el benestar social, la convivència i la democràcia a Catalunya. En altres paraules, la Llei parla de fomentar tant la pau exterior o internacional i la pau interna a Catalunya.

Concretament, la Llei de Foment de la Pau estableix:

1.

El foment de la pau, la justícia, la igualtat i l'equitat en les relacions entre persones, pobles, cultures, nacions i estats; la prevenció i la solució pacífica dels conflictes i les tensions socials, i l'enfortiment i l'arrelament de la pau i de la convivència són valors que han de guiar l'activitat de l'administració de la Generalitat i els ens locals.

L'objecte de llei és establir les actuacions que han de dur a terme l'administració de la Generalitat i els ens locals per tal de promoure la cultura de la pau i el diàleg intercultural i interreligiós, contribuir a l'eradicació dels conflictes violents i tractar-ne les causes.

2.

3.

El foment de la pau ha d'anar lligat estretament a la voluntat de promoure la justícia i la igualtat d'oportunitats, per la qual cosa cal que l'administració promogui uns valors, unes actituds, uns comportaments i uns estils de vida que facilitin una bona entesa entre les persones i entre els col·lectius.

---

¹¹ UNESCO. "Manifiesto de Sevilla sobre la violencia". 1986.

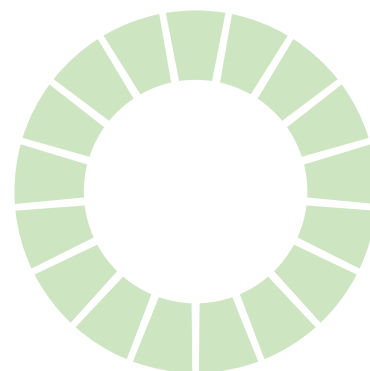
¹² Fry, Douglas P. (ed.). *War, Peace, and Human Nature: The Convergence of Evolutionary and Cultural Views*, New York, Oxford Academic, 2013.

¹³ Herbolzheimer, Kristian. "Challenging political violence", a *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, Vol. 1 No. 3, pp. 37-47, 2009.

La Llei, doncs, fa una aposta ambiciosa pel que fa l'abast dels temes que cobreix. Ara bé, traslladar aquests conceptes i valors a la política pública pot dur a la confusió perquè el foment de la pau se sol associar a la política exterior.

Potser l'esforç més gran que s'ha fet per vincular les actuacions exteriors i interiors amb un objectiu de progrés global són els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Aquesta iniciativa de les Nacions Unides és un marc de referència per tots els països del món. El Govern de Catalunya s'hi ha compromès mitjançant l'elaboració del **Pla nacional per a la implementació de l'Agenda 2030 a Catalunya**, amb la participació de tots els seus departaments, i l'impuls de l'Aliança Catalunya 2030, un partenariat entre actors públics i privats on es compartiran els compromisos de país per fer realitat els ODS. De nou, podríem afirmar que el conjunt dels ODS contribueixen a la pau positiva, malgrat que la menció explícita a la pau sols es fa –i de forma tangencial– a l'**Objectiu 16**: “Promoure societats justes, pacífiques i inclusives”.

Allò important no és el nom, sinó el propòsit i les capacitats per transformar les societats per reduir les violències en totes les seves expressions i contribuir a un món més just. En aquest sentit, l'ICIP ha encarregat un diagnòstic sobre polítiques públiques de foment de la pau que duen a terme els països i les regions més compromeses d'Europa¹⁴, així com un altre diagnòstic sobre polítiques públiques que duen a terme el Govern de la Generalitat i els ens locals que s'alineen amb actuacions previstes en la Llei de Foment de la Pau però que no s'han conceptualitzat com a polítiques de “foment de la pau”¹⁵.

---

¹⁴ Albert Caramés i Luca Gervasoni. *Polítiques de pau europees: estudi comparatiu. Anàlisi de les actuacions dels estats, les regions i els actors de la societat civil en la prevenció de crisis, resolucions de conflicte i la construcció de pau*. Informe ICIP, 21/2023.

¹⁵ Informe pendent de publicació.

RAONS PER A UNA NOVA AGENDA INTERNACIONAL DE PAU

L'actual debat a Catalunya sobre quines polítiques públiques de pau poden ser més efectives és un reflex del debat que té lloc a la comunitat internacional. Un gran nombre d'indicadors suggereixen dues tendències força preocupants¹⁶:

1.

Dinàmiques de violència directa en constant evolució

CANVIS EN LA NATURALES A DELS CONFLICTES I DE LES VIOLÈNCIES, I FALTA DE VOLUNTATS I CAPACITATS POLÍTQUES PER FER-HI FRONT.

Els conflictes armats durant la Guerra Freda estaven vinculats principalment a la geopolítica dels blocs occidental i comunista, i a les guerres de descolonització. Després de la caiguda del mur de Berlín els conflictes van tenir principalment un caràcter intern, entre grups insurgents i els estats. En canvi, entre el 2011 i el 2021 els protagonistes en la majoria de nous conflictes armats han estat les diferents branques d'Al-Qaeda i de l'Estat Islàmic¹⁷. Unes actuacions que han rebut molts titulars quan afecten països occidentals, però que en la seva immensa majoria afecten principalment la població musulmana del Sud Global¹⁸.

¹⁶ Una part dels arguments presentats en aquesta secció han estat obtinguts del diagnòstic *Polítiques de pau europees: estudi comparatiu* (Informe ICIP 21/2023, d'Albert Caramés i Luca Gervasoni).

¹⁷ Anna Marie Obermeier; Håvard Strand & Georgina Berry. "Trends in State-Based Armed Conflict, 1946–2022", *Conflict Trends*, 1. Oslo: PRIO, 2023.

¹⁸ Vegeu, per exemple, l'Índex Global de Terrorisme corresponent al 2022.

En paral·lel, des de fa uns anys el crim organitzat (sobre tot a Amèrica Llatina) causa més morts que la majoria de les guerres¹⁹. Una manifestació d'aquests crims són els assassinats massius de dones, que ha donat lloc al terme *feminicidi*.

Molts d'aquests actors no tenen una agenda que permeti una negociació política, ni una cohesió interna que permeti arribar a acords i implementar-los. Les eines clàssiques de les negociacions de pau no s'adapten fàcilment a la naturalesa i les dinàmiques dels conflictes armats actuals²⁰.

CANVIS EN LA GEOPOLÍTICA.

La invasió russa d'Ucraïna l'any 2022 marca un nou punt d'inflexió en la dinàmica dels conflictes armats, com a primer intent de conquesta territorial i subjugació d'un país veí a Europa des de la Segona Guerra Mundial. Aquesta guerra, a més, ha fet palesa una nova dinàmica en la geopolítica mundial, amb un nombre rellevant de països del Sud Global que reivindiquen una mirada independent de les antigues potències colonials, a qui retreuen una doble moral a l'hora de jutjar actuacions de règims en altres països. La pau liberal exposada en la Carta de les Nacions Unides -amb èmfasi en els drets humans i el dret internacional- ha perdut credibilitat i força. El sistema multilateral ha perdut capacitat de prevenir i resoldre conflictes. Però encara no s'entreu cap proposta alternativa que reforci els drets de les persones i del medi ambient per sobre dels estats o dels interessos corporatius neocolonials.

AUGMENT DE LA INTERNACIONALITZACIÓ DELS CONFLICTES INTERNS.

Com en l'època de la Guerra Freda, molts conflictes armats responen més a interessos de països externs que no pas a les voluntats o capacitats de les forces enfrontades. La diferència és que el món ja no és bipolar sinó que entren en joc els interessos de molts altres països. La terminació dels conflictes de la República Democràtica del Congo, Iemen, Líbia o Síria, per exemple, requereixen del compromís d'un gran nombre de països que tenen interessos divergents.

---

¹⁹ Segons el *Global Study on Homicide* de 2019 les morts violentes fora de zones de guerra produeixen el 80% del total de les morts violentes a tot el món.

²⁰ Christine Bell i Laura Wise. *The Spaces of Local Agreements: Towards a New Imaginary of the Peace Process*. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 16(5), 563-583, 2023.

AUGMENT DE LA VIOLÈNCIA DIRECTA.

Segons informa el Programa de Dades de Conflictes d'Uppsala²¹, l'any 2022 van morir 237.000 persones per conflictes armats. És el nombre més elevat des del genocidi de Ruanda de 1994. El 75% d'aquestes morts s'han produït a Etiòpia i a Ucraïna (amb més morts al país africà). D'altra banda, el crim organitzat és molt més violent que en èpoques anteriors.

AUGMENT DE LES "SOLUCIONS" MILITARS.

Els primers anys després de la Guerra Freda es van reduir el nombre de conflictes armats a la meitat, bàsicament a través d'acords de pau. En canvi, en els darrers anys s'han produït pocs acords de pau rellevants (Nepal 2006; Filipines 2014; Colòmbia 2016), mentre que ha crescut el nombre de conflictes que acaben amb victòria militar (Nagorno-Karabakh 2020; Afganistan 2021; Etiòpia 2022; Síria 2023). La resposta a la invasió russa d'Ucraïna es planteja en aquesta mateixa lògica. Mentre que els acords de pau tenen l'objectiu de millorar la democràcia, les victòries militars solen consolidar règims autoritaris.

ELS LÍMITS ENTRE LA GUERRA I LA PAU S'HAN DIFUMINAT²².

La guerra híbrida, l'ús de mercenaris, la guerra cibernètica, la destrucció d'infraestructures crítiques, socavar la cohesió social amb campanyes de desinformació i interferències electorals, les sancions i altres mesures de guerra econòmica s'han convertit en l'estàndard del conflicte internacional.

ELS AVENÇOS TECNOLÒGICS GENEREN NOUS RISCOS.

No disposem d'un marc regulador per la intel·ligència artificial, els robots assassins o altres tecnologies associades al control i vigilància de la població.

---

²¹ *Uppsala Conflict Data Program* de la Universitat d'Uppsala (Department of Peace and Conflict Research).

²² *Security Policy is more than Defence with Weapons*, per Herbert Wulf (Inter Press Service).

2.

Crisis estructurals i increment de les amenaces globals

El model econòmic que impera en el món (en totes les seves variants), conjuntament amb els interessos dels poders (els establerts i els emergents) generen unes injustícies socials i ambientals insostenibles²³. Les institucions públiques –quan procuren pel bé públic– no són capaces d’orientar la política econòmica cap a la dignitat de les persones i el benestar col·lectiu en la construcció d’un món més just i més lliure²⁴.

L’any 2022 el diccionari Collins va presentar el terme “permacrisis”²⁵ com a paraula de l’any. Efectivament, diversos documents apunten²⁶ les següents amenaces globals:

El **CANVI CLIMÀTIC** genera situacions extremes que forcen un nombre creixent de persones a migrar (Sahel, la Banya d’Àfrica, el Pacífic) i, d’altra banda, intensifiquen els conflictes per l’accés a uns recursos cada cop més escassos (terra, aigua, recursos naturals)^{27 28}.

Les **DEMOCRÀCIES** estan en crisi: els cops d’estat segueixen estant a l’ordre del dia²⁹. En paral·lel, un nombre creixent de governs autocràtics han accedit al poder a través de processos electorals, per després imposar polítiques autoritàries³⁰. Els poders corporatius tenen una influència creixent per orientar o dictar les polítiques públiques. Les democràcies europees són erosionades pel poder de l’extrema dreta, que s’aprofita de la creixent desconfiança de la població vers les institucions públiques.

---

²³ Vegeu, per exemple, els informes de l’*Institute of Economics and Peace*, que inclou el *Global Peace Index* i el *Positive Peace Report*; o l’article “*Safe and just earth System boundaries*”, publicat a la revista *Nature*, 2023.

---

²⁴ En la línia del que defensa, entre molts altres, Joseph Stiglitz, recentment guardonat amb el XXXV Premi Internacional Catalunya.

---

²⁵ Definició del terme “permacrisis” inclosa en el diccionari Collins, entesa com “un període llarg d’inestabilitat i inseguretat, especialment quan és el resultat d’una sèrie d’events catastròfics”.

---

²⁶ Vegeu l’anuari internacional CIDOB.

---

²⁷ Vegeu els informes del SIPRI.

---

²⁸ Hendrix, Cullen; Vally Koubi; Jan Selby; Ayesha Siddiqi i Nina von Uexkull. “*Climate change and conflicts*”, *Nature Reviews Earth & Environment*, 2023.

---

²⁹ Des del 2021: Sudan, Burkina Faso, Mali, Myanmar, Perú, Níger.

---

³⁰ Entre d’altres: Algèria, Tunísia, Egipte, Israel, Uganda, Ruanda, Veneçuela, Nicaragua, Estats Units, Brasil, Filipines, Índia, Hongria, Rússia.

CRISIS HUMANITÀRIES sense precedents: el canvi climàtic, els conflictes armats, els règims autoritaris i les creixents desigualtats alimenten els fluxos migratoris, interns i externs. Al món no hi havia tantes persones desplaçades internes i refugiades des de la Segona Guerra Mundial³¹. Aquest desenvolupament és fruit de l'absència de polítiques de prevenció de conflictes i, tot sovint, la conseqüència d'actuacions irresponsables de països poderosos (invasió d'Iraq, derrocament del règim de Líbia; guerra del Iemen; militarització a Mèxic).

CRISIS DE SEGURETAT: tenen un impacte global, que transcendeix fronteres, malgrat que afecten principalment les poblacions més marginades, tant al sud com al nord. Per tant, les respostes a aquestes crisis també hauran de ser globals, tal i com estableixen les polítiques de seguretat humana³² i altres propostes d'alternatives de seguretat³³. En canvi, les tensions geopolítiques i la invasió russa d'Ucraïna estan alimentant una nova onada de militarització i creixement de la despesa militar, sota el clàssic concepte de seguretat nacional i aliances militars que fomenten la geopolítica de blocs enfrontats³⁴. La seguretat humana inspira actuacions globals com l'Agenda 2030, però no acaba de funcionar per manca de voluntat política, capacitats i dedicació de recursos econòmics. En contrast, els pressupostos en armament estan desbocats, sense precedents en la història de la humanitat. Des de determinats cercles de poder es fomenta la percepció d'una creixent inseguretat per alimentar aquesta dinàmica de securització, i debats dicotòmics estèrils que contraposen seguretat i llibertat.

Tot plegat genera enormes tensions internacionals i, de fet, una lluita per un nou ordre mundial³⁵. Molts dels acords i eines de gestió de crisis que les Nacions Unides i altres organitzacions internacionals han desenvolupat durant dècades afronten grans desafiaments³⁶. Les mateixes Nacions Unides estan en crisi perquè s'ha trencat el consens entorn la "pau liberal" i no hi ha acordat encara un marc conceptual i normatiu alternatiu.

---

³¹ UNHCR, *Global Trends Report 2022*.

---

³² L'any 1994 el Programa de les Nacions Unides pel Desenvolupament (PNUD) va presentar el concepte de seguretat humana, una noció centrada en les necessitats bàsiques de les persones, en comptes dels Estats.

---

³³ Per una lectura sobre perspectives crítiques de la seguretat vegeu el llibre *Un marc alternatiu per a la seguretat*, col·lecció "Eines de pau, seguretat i justícia", Barcelona, ICIP 2022, i l'article de Nora Miralles, "De la por a l'acceptació de la vulnerabilitat humana: perspectives sobre la seguretat", publicat al monogràfic "Reorientant la seguretat des del feminisme", revista *Per la Pau*, Núm. 39, ICIP, 2021.

---

³⁴ Les doctrines de seguretat nacional es basen en la competència entre estats i estan lligades a la defensa de la integritat territorial i l'estabilitat política.

---

³⁵ Vicenç Fisas, *La lluita per el orden mundial*. Catarata, 2023; i Mariano Aguirre, *Guerra Fria 2.0*. Icaria, 2023.

---

³⁶ Mateja Peter i Haley Rice. *Non-Western approaches to peacemaking and peacebuilding: State-of-the-art and an agenda for research*, Universitat d'Edimburg, 2022.

Davant d'aquesta situació, el secretari general de les Nacions Unides, António Guterres, ha proposat una Cimera sobre el Futur pel mes de setembre de 2024. La Cimera treballarà per enfortir i fer més inclusiva la maquinària institucional del sistema de les Nacions Unides en els seus tres pilars de: pau i seguretat, desenvolupament sostenible i drets humans, mitjançant una Nova Agenda de Pau, una declaració sobre les generacions futures i un Pacte Digital Mundial³⁷. Ja al juliol del 2023 Guterres va presentar un document de treball³⁸, amb dotze recomanacions per a una Nova Agenda de Pau:

No serà fàcil crear nous consensos en un moment on alguns dels avenços de les darreres dècades (drets humans, bens comuns, prevenció de conflictes, desmilitarització, seguretat humana, democràcia) estan sent qüestionats o atacats cada cop amb més força³⁹.

---

³⁷ Nacions Unides, *The Summit of the Future in 2024*.

³⁸ Nacions Unides, *A New Agenda for Peace*, 2023.

³⁹ El darrer informe sobre la implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible alerta sobre l'incompliment de l'Agenda 2030.

RAONS I OPORTUNITATS PER A UNA POLÍTICA PÚBLICA DE PAU A CATALUNYA

No és possible comparar el que passa a Catalunya amb contextos que pateixen conflicte armat. Però sí que som corresponsables i patim les conseqüències de les crisis globals que hem esmentat. Alhora, malgrat alguns avenços en polítiques públiques socials, equitat de gènere o educació en el pensament crític, encara tenim un llarg camí per recórrer per complir amb les condicions i requeriments de la Llei de Foment de la Pau que hauríem d'aplicar a casa nostra. Els índex de pobresa, d'exclusió social, de racisme, d'homofòbia, de petjada ecològica, entre molts altres, estan a uns nivells molt allunyats de la justícia social que requereix un país en pau. El conflicte polític en relació al dret a l'autodeterminació ha tingut un impacte enorme, transversal, a la nostra societat i ha posat a prova la nostra capacitat de gestionar la discrepància política de manera constructiva.

La nostra societat està en constant evolució: les dinàmiques de participació ciutadana i d'articulació social i política canvien molt de pressa. Per exemple, aquests darrers vint anys s'han produït uns canvis demogràfics importants: un 21% de la població catalana (1,65 milions de persones) ha nascut fora de l'Estat espanyol⁴⁰. Aquesta diversitat encara no es reflexa ni en les institucions (públiques o privades) ni en el teixit associatiu.

A Catalunya també patim les tensions que genera un món en constant evolució. Mentre encara gaudim d'un consens ampli en relació als valors de la pau, la democràcia i els drets humans, el descontent social amb les institucions públiques dona oxigen a propostes polítiques contràries a aquests principis universals.

Tot plegat convida a analitzar críticament les capacitats per fomentar la cultura de pau, tant a nivell internacional com a casa. Hem esmentat anteriorment que el conjunt d'actors, normes, instruments i actuacions de foment de la pau a Catalunya ens permet afirmar que disposem d'un ecosistema ric i divers. Amb tot, a banda de les competències exclusives de l'Estat, una sèrie de factors limiten el seu potencial d'incidència. Sense pretendre una anàlisi exhaustiva, en podríem destacar els següents:

---

⁴⁰ Segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (població a 1 de gener de 2022).

MANCA D'APROPIACIÓ I D'IMPLEMENTACIÓ DE LA LLEI DE FOMENT DE LA PAU.

A banda de les actuacions en acció exterior⁴¹, les polítiques que desenvolupen la Generalitat i els ens locals no solen fer referència a la llei. El tancament de l'Oficina de Pau i Drets Humans va deixar el govern sense l'estructura necessària per impulsar una política pública de pau, transversal, que orienti la feina dels diversos departaments i de les administracions públiques. Tampoc hi ha pautes que orientin la feina de foment de la pau que vulguin desenvolupar els municipis.

MANCA COORDINACIÓ ENTRE EL GOVERN DE LA GENERALITAT I ELS ENS LOCALS COMPROMESOS AMB EL FOMENT DE LA PAU.

També hi ha un marcat desequilibri territorial: la ciutat de Barcelona acapara la immensa majoria d'actuacions, sobretot les que tenen més projecció internacional.

MANCA DE FORMACIÓ I D'OPORTUNITATS PROFESSIONALS.

El nombre de persones amb una sòlida formació en foment de la pau i amb experiència pràctica –sobretot internacional– es reduït. Alhora, el nombre d'oportunitats laborals per les persones que han apostat per aquesta via professional també és reduït. No hi ha visió ni recursos per atreure talent internacional, menys encara si prové de països extracomunitaris.

---

⁴¹ El Departament d'Acció Exterior i Unió Europea ha aprovat el Pla Estratègic 2023–2026, que fa referència a la Llei de Foment de la Pau però no té cap objectiu estratègic o operatiu per impulsar la seva implementació.

ATOMITZACIÓ D'INICIATIVES.

L'ecosistema de foment de la pau és ric en nombre d'iniciatives, però Catalunya disposa de pocs actors socials i institucionals de foment de la pau que siguin referents, tant per la pròpia societat catalana com a nivell internacional. Alhora, l'intercanvi i les sinèrgies entre actors socials, acadèmics, culturals i institucionals és més aviat reduït.

REpte DE LA COHERÈNCIA.

Catalunya no podrà promoure el diàleg i l'entesa a nivell internacional si no pot projectar la capacitat de gestionar els propis conflictes de manera constructiva. Aquest repte inclou també les entitats socials, que no tenen ara per ara un discurs i una aposta col·lectiva per incidir amb més força a la societat catalana i a nivell internacional. De la mateixa manera, per contribuir a fer front als reptes globals vinculats a la transició ecològica i la justícia social caldrà mostrar un mínim d'experiència pròpia en aquestes matèries. Calen polítiques i apostes amb una mirada decolonial, que permetin diàlegs i col·laboracions horitzontals que qüestionin les relacions de poder entre el Nord i el Sud Global.

MANCA DE RECURSOS ECONÒMICS.

Una política pública de foment de la pau necessitarà una dotació pressupostària alineada amb el nivell d'ambició d'aquesta.

UN PLA PAÍS DE FOMENT DE LA PAU

De la mateixa manera que hem presentat una sèrie de factors que han limitat un major impacte en el foment de la pau, també podem indicar el gran nombre d'oportunitats amb les quals comptem:

VOCACIÓ I COMPROMÍS.

El consens social i institucional a Catalunya en relació al foment de la pau és alt. Tenim un ecosistema d'actors socials, acadèmics, culturals i institucionals superior a molts altres territoris d'Europa. Hi ha una voluntat de projecció internacional que té un potencial d'incidència molt més elevat que l'actual.

SINGULARITAT.

L'aposta catalana per fomentar una cultura de pau entesa com la coherència entre actuacions interiors i exteriors té pocs referents internacionals. De fet, el concepte cultura de pau té molta més rellevància a Catalunya que en altres països compromesos amb la pau. En un context on les democràcies més consolidades pateixen crisis de legitimitat i reptes de diàleg, convivència i justícia social al seu interior, Catalunya pot exercir un cert lideratge internacional en la conceptualització i la pràctica de la cultura de pau.

---

40 Segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (població a 1 de gener de 2022).

NOVES OPCIONS D'INTERNACIONALITZACIÓ.

La naturalesa global de les crisis descrites anteriorment creen oportunitats perquè actors municipals i subestats juguin un paper constructiu en col·laboració amb altres actors internacionals. En aquest sentit, per exemple, en els darrers anys han proliferat les diplomàcies de ciutats, iniciatives articulades en xarxa per respondre a necessitats específiques dels contextos urbans. De la mateixa manera hi ha iniciatives emergents per articular els espais rurals, amb un compromís de justícia social i ambiental. Alhora, els mecanismes internacionals cada cop fan una crida més explícita a la participació d'entitats subestats i d'actors de la societat civil⁴².

RECONeixEMENT INTERNACIONAL.

Malgrat les limitacions descrites anteriorment, Catalunya té una certa projecció internacional, tant cultural com política. En un context de reconfiguració de les relacions internacionals, les nacions sense Estat tenen un marge d'actuació que certament és més reduït que el pes de les diplomàcies formals però alhora ofereix molta més flexibilitat i la possibilitat de liderar iniciatives innovadores. En no tenir un exèrcit, Catalunya pot centrar els seus esforços internacionals en la promoció de la seguretat humana, un àmbit amb gran potencial ara que la majoria d'Estats semblen tornar-se a centrar en doctrines militars clàssiques.

Per explorar aquestes oportunitats, un Pla País de Pau ha de contribuir a:

**REFORÇAR
LES CAPACITATS
DELS DIFERENTS
ACTORS.**

**ESTABLIR
RELACIONS
I REFORÇAR
ALIANCES ENTRE
ACTORS.**

**RENOVAR
EL COMPROMÍS.
ACTUALITZAR
AGENDES I MARCS
NORMATIUS.**

**SENSIBILITZAR
L'OPINIÓ PÚBLICA.
ARTICULAR UN
DISCURS INNOVADOR.
SUGGERIR
NOUS SÍMBOLS.**

---

⁴² L'informe *Our common Agenda* (Nacions Unides, 2021) afirma que "El multilateralisme (...) hauria d'incloure un ample ventall d'interlocutors que podrien ser, a banda de les organitzacions intergovernamentals, els parlaments, les autoritats subnacionals (ciutats i governs locals i regionals), la societat civil, les organitzacions confessionals, les universitats, els sindicats, el sector privat i els moviments locals i populars, com aquells dirigits per dones i joves".

RELACIÓ DE POSSIBLES EIXOS TEMÀTICS DEL FÒRUM CATALÀ PER LA PAU

Per tal de procedir amb l'anàlisi, reflexió i propostes per crear una política de foment de la pau caldrà identificar els principals eixos temàtics que articularan aquesta tasca. El punt de partida per aquests eixos és la pròpia Llei de Foment de la Pau, que n'identifica els següents:

DRETS HUMANS, LLIBERTATS INDIVIDUALS I COL·LECTIVES

ENSENYAMENT I EDUCACIÓ PER LA PAU

MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIALS

FOMENT DEL DESARMAMENT GLOBAL

Si tenim en compte les recomanacions del secretari general de les Nacions Unides per a una Nova Agenda de Pau (pàgina 13 d'aquest document), així com les capacitats socials i institucionals de Catalunya, podem suggerir el següent llistat de síntesi⁴³:

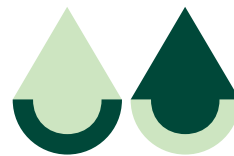
CULTURA DE PAU

Convivència ciutadana i promoció del diàleg; educació per la pau; investigació per la pau; mediació; mitjans de comunicació socials; democràcia.

SEGURETAT

alternatives de seguretat; prevenció de violències; previsió i adaptació als nous riscos globals; desarmament; tecnologia securitzada; canvi climàtic.

JUSTÍCIA

Drets humans; llibertats individuals i col·lectives; migracions; poder corporatiu; memòria i reconciliació.

FEMINISMES DE PAU

Considerar les conseqüències específiques i particulars que els conflictes però també la pau tenen en les dones i les nenes.

⁴³ No s'inclou el desenvolupament sostenible perquè ja es tracta en altres espais de discussió de política pública.

Aquests eixos permetran dissenyar el procés de participació ciutadana, l'aposta central del Fòrum Català per la Pau. El nombre i el tipus de temes a tractar en el marc de cada eix dependrà en gran mesura de l'interès i les capacitats de diferents actors vinculats al Fòrum per vincular-s'hi.

Aquesta llista es podrà complementar amb altres propostes⁴⁴, específicament les que presentin les entitats de pau. Alguns eixos podran ser compartits entre els objectius 1 (crear una política de pau) i 2 (reforçar el moviment per la pau). D'altres, en canvi, seran específics per cadascun dels dos objectius.

---

⁴⁴ Vicenç Fisas. "Una agenda de paz para tiempos turbulentos", Catarata, 2023. Inclou una proposta programàtica.

IMPULSA:

**Consell Català
de Foment de la Pau**

SECRETARIA TÈCNICA:

ICIP INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL
PER LA PAU

AMB EL SUPORT DE:

ACCD Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

 **Generalitat
de Catalunya**

FC **DRUM**
**CATALÀ
PER LA PAU**